

Gocha Kuchukhidze

Georgia, Tbilisi

Shota Rustaveli Institute of Georgian Literature

„Balcony Culture“ of COVID Epoch

Summary

In the beginning of the pandemics, in the social media entire world observed people on their balconies singing songs of different genres (sometimes they lacked professionalism but mostly they sang with great love).

The fact that all performances had the same signs, as reflected on the **performance manner, style**, attracts attention: there was apparently seen the sense of **missing, desire of live communication and support**, consequently, we offer the question: is it possible that at a time of pandemics there emerged some **kind of movement** that has existed for certain time only and that, **conditionally**, we called **“the balcony culture of COVID epoch”**.

Key words: covid epoch, culture.

გოჩა კუჭუხიძე

საქართველო, თბილისი

შოთა რუსთაველის სახელობის

ქართული ლიტერატურის ინსტიტუტი

კოვიდის ხანის „აივნური კულტურა“

პანდემიის დასაწყისში სოციალური ქსელებიდან მთელი მსოფლიო ხედავდა თავიანთი სახლების აივნებზე გადმომდგარ ადამიანებს, რომლებიც სხვადასხვა ჟანრის სიმღერებს ასრულებდნენ (ზოგჯერ – არაპროფესიონალურად, მაგრამ უმეტესწილად – დიდი სიყვარულით).

საერთოდ, კრიზისულ პერიოდებში ის ხელოვნება იწევს ხოლმე წინ, რომელსაც მაღალს ვუწოდებთ; ვფიქრობთ, საჭიროა, სოციოლოგებმა გაარკვიონ, ძირითადად რომელ მუსიკას უსმენდა ამ დროს ხალხი, – სოციალური ქსელებიდან ჩანდა, რომ ძალიან ხშირად ვერდის, პუჩინის, მოცარტის და სხვათა ოპერებიდან ასრულებდნენ სახლებში გამოკეტილი, სლოგან – **stay home**-ის ერთგულად დამცველი ადამიანები არიებს, ალბათ აღმოჩნდება, რომ **ამ კრიზისის დროსაც კლასიკამ წამოიწია წინ**, რომ ხსენებულ ქსელებში გავრცელების რაოდენობით ძლიერი „კონკურენცია“ გაუწია მან მასკულტურას; **მაღალი სულიერი კულტურა ერთგვარ შემწედ მოველინა ამ დროს ადამიანებს**.

გვინდა, ყურადღება გადავიტანოთ იმ ადამიანებზე, რომლებიც რელიგიური მოსაზრებებით არიან განმარტოებულნი, – საინტერესოა, **შეინიშნება თუ არა რაიმე საერთო მათსა და პანდემიით ჩაკეტილსა და კლასიკურ მუსიკაში ნუგეშის მიძენელ ადამიანთა შორის**, ხომ არ არის საფიქრებელი, რომ გარკვეულწილად მსგავსია ის ძალა, რომელიც ორსავე შემთხვევაში შემწის როლს ასრულებს მრავალთათვის.

ჰაგიოგრაფიაში ხშირად იხატებიან ადამიანები, რომლებიც სენაკებში არიან განმარტოებულად გამოკეტილნი, მაგრამ არ იტანჯებიან ამით, ვგულისხმობთ ანაქორეტ მონაზვნებს, რომელთაც მთელი ყურადღება სულიერი სამყაროებისაკენ აქვთ მიმართული და, აქედან გამომდინარე, სულიერად ამ სამყაროებში მყოფებად აღიქვამენ თავს, ისინი მთელ წუთისოფლურ ყოფას, ადამიანის მოკვდავობას მიიჩნევენ კრიზისის ფაქტად და ცხოვრების თავიანთებური წესით **სულიერი წიაღების რეალურობაში დარწმუნებასა და ამით სიკვდილის შიშის დამარცხებასაც ცდილობენ**.

ჰაგიოგრაფიაში აღწერილი ანაქორეტები ფიზიკურად ცალცალკე ცხოვრობენ, მაგრამ სულიერად ღმერთთან და ანგელოზებთან არიან, ამ ლიტერატურაში დახატული მონაზვნები ღვთისმშობლის ნათელს გრძნობენ და შეიძლება ითქვას, რომ სულიერად ერთად იმყოფებიან ეს მონაზვნები; ჰაგიოგრაფიაში შეხვდებით განმარტოებით მცხოვრებ ბერს, რომელმაც იცის, თუ როგორ არის, რა სულიერ მდგომარეობაშია სხვა მარტომყოფელი, ასეთ მონაზონს წინასწარ ეუწყება ხოლმე, რომ, ვთქვათ, რომელიმე სხვა

დიდი ბერი უნდა ეწვიოს თავის ფიზიკურ სამყოფელში (მაგ., „წმიდა გრიგოლ ხანძთელის ცხოვრებაში“ ნათქვამია, რომ მარტო მცხოვრებ ბერ ჯუდედიოსს ღვთაებრივი ხილვით ეუწყა /„ჩუენებად იხილა არა თუ ძილსა შინა, არამედ ცხადად“/, რომ გრიგოლი და სხვა ბერები მივიდოდნენ იმ ადგილას, სადაც თვითონ იმყოფებოდა და გრიგოლის მიერ მონასტრები აშენდებოდა, ასე მოხდა იმიტომ, რომ „ჩუეულებად აქუნდა ღმრთისამიერისა ხილუისად, ეგრეთვე აუწყა ქრისტემან სანატრელსა მამასა გრიგოლს ბერისა მის ღირსებად და ადგილისა მის მიგებად მისა“ – ძეგლები 1964: 253), განმარტოებულმა ზოგჯერ ისიც იცის, რომ მოშორებულ სენაკში მცხოვრებ ბერს ანგელოზები დაჰხარიან და ბოროტი ძალებისგან გამოიცილებს, მოახლოებულ მტერსაც წინასწარ ხედავს ხოლმე იგი (ბერმა მატომ სულიერი ხილვით „ცნა“, რომ ქურდები მივიდოდნენ მასთან ღამით, რის გამოც „დღისივე დაჰმზადა მათოჯს პური“ და როცა მივიდნენ „მპარავნი“, ამ სიტყვებით შეეგება მათ: „გრწმენინ ჩემი, შვილნო, წმიდად ღმრთის-შშობელი გიბრძანებს არა ვნებად ჩემდა, არამედ მოვედით და ჭამეთ პური, რომელი განგიძადაე თქუნ“; ერთი ქურდი მაინც აპირებდა ბერის გაძარცვას, მაგრამ დაისაჯა, – „მუნთქუესვე დაეცა იგი“, მაგრამ, როცა სხვა „მპარავთა“ თხოვნით განკურნა იგი მონაზონმა, ყველა ქურდმა მოინანია საქციელი; – ძეგლები 1964: 284...); წმიდანთა „ცხოვრებებში“ არის ეპიზოდები, რომლებშიც აღწერილია, თუ როგორ ტოვებს ამ ქვეყანას ესა თუ ის ბერი, მისგან ფიზიკურად შორს მყოფი მონაზონი კი ხედავს, რომ ცათა სიმაღლეთაკენ მიემართება ეს ამ ქვეყნიდან აღსრულებული ბერი, რომელსაც ანგელოზები ეხვევიან გარს და ღვთის სასუფევლისაკენ მიაცილებენ მას (გავიხსენოთ იგივე ბერი „მატომს“ გარდაცვალების ეპიზოდი „გრიგოლ ხანძთელის ცხოვრებიდან“, – ძეგლები 1964: 285...). ჰაგიოგრაფიის მხატვრული სამყაროს გავლენით თუ დაწერს, პროზაიკოსს შეუძლია, ბრწყინვალე სურათები შექმნას: მაგალითად, დახატოს უდაბნო, ან – მთა, რომლებშიც კელიებია განთავსებული და რომლებშიაც ფიზიკურად განმარტოებული მონაზვნები ცხოვრობენ, და – ზეციური ქალაქი, სადაც სულიერად ერთად იმყოფებიან ეს მონაზვნები და ანგელოზთა გვერდით მყოფნი ურთიერთობენ ერთმანეთთან.

წუთისოფლისგან შორს არის დიდი მონაზონი, სულიერ სამყაროში იმყოფება, გაჰყურებს იგი წარმავალ სოფელს, ხედავს იქ მცხოვრებ დებსა და ძმებს, რომელნიც წუთიერი სიამოვნებებისთვის იბრძვიან, სულიერად ჩაძინებულებად მიაჩნია უმეტესი მათგანი და ლოცულობს მათთვის; იქით, წუთისოფელში, ისეთ ნათელ ადამიანებსაც ხედავს, რომელნიც, ერში ცხოვრების მიუხედავად, მუდამ ღმერთისკენ იყურებიან, შინაგანი მონაზვნები არიან და თავის თანამოსაგრეებად ესახება ისინი. ამგვარი მონაზვნისთვის ზეცა და სულიერი სამყაროა რეალური, ქვეყნიურ სოფელს ერთ დიდ ილუზიად აღიქვამს, თავისუფლებასა და ნეტარებას გრძნობს ამ სულიერ სამყაროში და მიუხედავად იმისა, რომ ხშირად ბრძოლაც უხდება ხორციელ ლტოლვასთან და იზიდავს წუთისოფელი, მაინც ასატანია მისთვის ფიზიკური ჩაკეტილობა; ზოგიერთ ანაქორეტს შეუძლია, ფიზიკური სამყაროსათვის მოკვდინებულს დაემსგავსოს, წარმოიდგინოს, რომ მიწაზე საფლავია მისი და სულიერად კი ღვთის სასუფეველში იმყოფება; ქართულ ჰაგიოგრაფიაში ამგვარ ანაქორეტად წარმოდგენილია, მაგალითად, წმიდა შიო მღვიმელი, რომელიც მღვიმეში ჩავიდა... ფიზიკურად თავს იმარხავს შიო, ისე ჩადის იმ მღვიმეში, როგორც – სამარეში... ლოცვით აცილებენ მას ამ ქვეყნიდან სხვა ბერები; ემშვიდობება მათ და მთელ ფიზიკურ სამყოფელს შიო, სხეულს „საფლავში“ ტოვებს და ზეციური სასუფეველისაკენ მიიწევს სულით, ფიზიკურად „იმარხება“, მაგრამ სულიერად ცოცხლდება, წუთისოფლისთვის მოკვდინებული, ცათა სიმალღეთაკენ აღმავალ კიბეს მიუყვება სულიერად (მის მიერ ღვთისადმი მიმართული სიტყვებია: „დავიდევ მე ნეფსით მღვმესა ამას ქუესკნელსა ბნელსა შინა“... „ნუსადა ვემსგავსო შთამავალთა მღვმედ ჯოჯოხეთისა, არამედ აღმოიყვანე საჰერობილისაგან ბოროტისასა სული ჩემი აღსაარებად სახელისა შენისა“... „არა ვსცე ძილი თუალთა ჩემთა და ჰრული წამთა და განსუენებად ჯორცთა, ვიდრემდის ვპოო ადგილი უფლისად საყოფელი ღმრთისა იაკობისი“), მისი ამაღლებული სულის დანახვას დიდი ბერები შეძლებენ (ნაწარმოების ეს ადგილი, ვფიქრობთ, მსოფლიო ლიტერატურის ერთ-ერთ შედეგად შეიძლება, იქნას აღიარებული, – ძეგლები 1971: 288-289).

ანაქორეტები ნებით იტყვევებენ თავს ფიზიკურად, სურთ, რომ ფიზიკური ცხოვრებისაგან განრიდებით სულიერ თავისუფლებას, სულიერ სამყაროებს მიეახლონ.

თუნდ, ათეისტის თვალთახედვით შეხედონ მსგავს მოვლენებს, თუგვინდ, თეისტის თვალთახედვით აღვიქვათ ისინი, იმ ფაქტს ვერავინ უარყოფთ, რომ მორწმუნის ფანტაზიით წარმოსახული თუ რეალურად არსებული სულიერი სამყაროდან სასიცოცხლო ძალას ღებულობს ადამიანი, მისგან ეძლევა სიცოცხლისათვის საჭირო საზრდო.

დიდი ანაქორეტისთვის მშობლიური საცხოვრისი სულიერი, ზეციური სამყარო, მამა ღმერთისეული სახლია, რასაც, ცხადია, ვერ ვიტყვით ისეთ მორწმუნეებზე, რომელნიც მონაზვნობისათვის არ არიან შინაგანად მოწოდებულნი და იმიტომ ცხოვრობენ სენაკებში, რომ ამა თუ იმ მიზეზის გამო ვერ მორგებიან ქვეყნიურ ცხოვრებას, – ან გაჰქცვიან წუთისოფლურ სიძნელეებს, ან ვინმეს გაუხდია იძულებულნი, მონაზვნებად აღკვეცილიყვნენ, ან რაიმე სხვა მიზეზით აურჩევიათ მონასტრული ყოფა... რა გამოსავალს პოულობს მონასტერში იძულებით გამოკეტილი ადამიანი?

თუ მართლა არ არის მოშორებული ამქვეყნიურ საზრუნავს, თუ ძალით ჩაუკეტავთ მისთვის ყოველდღიური საზრუნავისთვის კარი, მაშინ, შესაძლოა, ციხეში ყოფნასაც დაემსგავსოს მათი ცხოვრება, უჭირთ ასეთებს გამოკეტილად ცხოვრება, მაგრამ სულიერად მაინც მტკიცედ დგანან და ამაში, ლოცვის გარდა, მაღალი ხელოვნება, ვთქვათ, პოეზია ეხმარება მათ.

აქ გვინდა გავიხსენოთ ვანის ქვაბებში მონაზონი ქალების მიერ კედლებზე მიწერილი წარწერები, რომლებსაც მკვლევარები XV-XVI საუკუნეებით ათარიღებენ (ონიანი 1959: 35-36...).

როგორც შერმადინ ონიანი აღნიშნავს: ერთ-ერთი მონაზონი – „ანა რჩელაშვილი ჩივის იმის გამო, რომ ვერ გაიხარა ვერც ჩაცმით, ვერც ჭამა-სმითა და ნათესავ-მეგობრებით“ და განიცდის თავის მძიმე ყოფას: „რა ვქნა, მე შავსა არა მაქვს საქმე კეთილად ქმნილ. შევზარებვიარ სიკვდილსა შემადწუნებელსა“ (ონიანი 1959; 7: 35); სხვა მონაზონი, – „გულქანი გადმოგვეცემს, რომ ის იყო გაუთხოვარი, არაჩვეულებრივი სილამაზის მქონე ქალი და საამისოდ იმოწმებს თავის მნახველებს, „ჩემნი მნახავნი არ გამამტყუ-

ნებენ-ო“» (ონიანი 1959; 7: 35); შერმადინ ონიანის აღნიშვნით, „ხვარამზე შტელიშვილი და ბატონი გოზლალა შეყვარებულები ყოფილან და ძალით განუშორებიათ ერთმანეთისათვის. წარწერაში კვითხულობთ: „...ვინც შეგვიბრალებთ მე და ბატონს გოზლალას ჩემისა და იმის გამყრელობასა, ესეც უნდოდა, ვაიმე თუ ერთმანეთს სიკვდილის და სულთ ამოსვლის დროს არ დაეხვდეთ, შეგვიბრალეთ. ღმერთმა გამიგონოს, რომე, როდესაც მე და გოზლალა აქა მოვედით, ცნობა დაგვეპანტა, ბევრი ვიტირეთ ესრე ჩვენ. თქვენ ჩვენ შეგვიბრალეთ... ვაიმე გულთაგან დამდნარსა“» (ონიანი 1959: 35); შერმადინ ონიანი წერს, რომ „ვინმე სარა დის პირით მოკითხვას უთვლის თავის „დიდს იმედს“, რომელშიც ის მიჯნურს უნდა გულისხმობდეს: „სარა ვიკადრებ დაო ულუყმო (?). მერმე დარბაზს, ჩემს დიდს იმედს, ბევრი მოკითხვა“; მონაზონი ქალი, სახელად – თუმიანი ასე მიმართავს მიჯნურს: „მოკვედ უშენოდ, აღარ ცოცხალ ვარ, ვაიმე, უშენოდ რა მადლებინებს...“ (ონიანი 1959; 7: 35); მკვლევარის თქმით: „ერთი სიტყვით, მონაზონ ქალებს დიდი სითამამე გამოუჩენიათ და ვანის ქვაბთა მონასტრის ცივი კედლებისათვის აშკარად გაუნდვიათ თავიანთი თბილი გულის საიდუმლო. მათი წარწერები გამსჭალულია უაღრესი გულწრფელობითა და უშუალოებით. ისინი წერდნენ იმიტომ, რომ არ შეეძლოთ, არ ეწერათ; წერდნენ არა აუდიტორიისათვის, არამედ იმისთვის, რომ საკუთარი გულის დარდები მოეოხებინათ“ (ონიანი 1959: 35)...

შერმადინ ონიანი **პანდემიის თემასაც ეხმიანება**, იგი ჯერ იმ გარემოებაზე ამახვილებს ყურადღებას, რომ „წარწერები შესრულებულია XV-XVI საუკუნეებში“, იხსენებს იაყუბ ყანის ორგზისსა (1485-1486; 1488 წწ.) და შაჰ-თამაზის რამდენსამე ლაშქრობას (XVI ს-ის პირველი ნახევარი), შემდეგ იმ ფაქტზე გადააქვს ყურადღება, რომ ამ ლაშქრობათა გამოძახილი არ არის ასახული მონაზონ ქალთა წარწერებში, რომ „ამგვარი საკითხების მიმართ მონაზონ ქალებს სრული ინდეფერენტიზმი გამოუჩენიათ და თავიანთი წარწერები შემოუფარგლიათ მათი ცხოვრების პირადული ამბებით“ და, რადგან მათი ქმედება შავი ჭირისაგან გადამალულ ბოკაჩოსულ პერსონაჟებს აგონებს, წერს: „აქ უნებლიედ გვახსენდება დიდი იტალიელი მწერლის ჯოვანი ბოკაჩოს „დეკამერონი“. ფლო-

რენციაში შავი ჭირის მძვინვარების დროს 1348 წელს სიცოცხლის გადარჩენის მიზნით შვიდ ქალიშვილს სამი მამაკაცის თანხლებით დაუტოვებია ქალაქი და თავი შეუფარებია ბუნების წიაღისათვის, სადაც ისინი ერთობოდნენ სხვადასხვა საინტერესო ამბის მოყოლით. ისეთი შთაბეჭდილება იქმნება, თითქოს მათ მსგავსად სამშობლო ქვეყნის განსაცდელის ჟამს მონაზონ ქალებს ვანის ქვაბთა მონასტერში ერთმანეთის მიმართ მეტად ინტიმურად განწყობილი ქალთა საზოგადოება შეუქმნიათ იმ განსხვავებით, რომ ამ საზოგადოებაში არცერთ მამაკაცი არ ერია“ (ონიანი 1959: 35).

შ. ონიანის ნაშრომში მონაზონ ქალთა არაერთი ლექსია განხილული: ერთ-ერთ ლექსს კალიგრაფიის გათვალისწინებით გულქანისად მიიჩნევს ამ ნაშრომის ავტორი (ონიანი 1959: 36); ლექსი ღვთისმშობლისადმია მიმართული: „ქ. ღმრთის მშობელო, შენ ცოდვილთა მეოხი ხარ უშურველი, / შენ აღვოცე ცოდვა ჩემი უმრავლესი, უთვალველი, / მე სამოელ ტანჯვად მაწვევს, უშიში და უკრძალველი, / მწეო ჩემო, შენ მიშველე, გამოქსნასა შენგან ველი. / მრავალ-თვალნი ანგელოზნი შენგან ძრწიან, ძალნი დასნი, / ჯოჯოხეთით მოციქულნი გამოვიდეს ბევრ-ათასნი“ (ონიანი 1959: 36-37)...

ანა რჩეულაშვილს „ვეფხისტყაოსნის“ სტროფი დაუწერია შეცვლილი სახით (შ. ონიანის აზრით, ცვლილებების მიზეზი ისაა, რომ მახსოვრობით წერდა ანა): „ქ. ციხეს ვზი ეგზომ მაღალსა თ(უ)ალნი ძლ(ი)ვ შემომცდება, / გზა გურაბითა შემოვლენ, მცველნი მაზედა დგებიან, / მაშიგან ორნი გუშაგნ(ი) ნაბადას არ დაცდება, / მათსა შემბელსა დაჯოცენ, ცეცხლურებრ მოედებ(ი)ან, / ჩემო ნუ მოხვალ ჩემზედა, სხუ(ა)თა მებრძოლთა წ(ე)სითა, / ნურცა მე მომკლ(ა)ვ ჭირითა ამისგან უარესითა, / დამთმეთა, დაგთმობ ჭირითა ამისგან უარესითა“ (გვ. 37); ამ მონაზონს ასეთი იამბიკო მიუწერია კედელზე (შერმადინ ონიანის აღნიშვნით, ლექსი ლექსიკური თუ აზრობრივი შეცდომებითაა დაწერილი, რაც ცხადჰყოფს, რომ ანა არ უნდა იყოს მისი ავტორი): „ქრისტე ღმერთო, / საბრალოთა / შემახვეწო, / მწყალობელო, / თვალფერათო, / ზღუდგანთქმულო, / შენი სახე, / ზღუდგანთქმულო / ღმრთობის ხატო; / შენი ჭირი / მე, ბატონო, / ღმრთობის ხატო; / მე შენს სახელ- / ხსენებასა / სადა ღირს

ვარ, / კურთხეულ ხარ / დიდებულო / ღმრთობის ხატო!..“ (ონიანი 1959: 37)...

ვანის ქვაბებში არის ლექსები, რომლებიც თუმიანს მიუწერია კედელზე. ეს ლექსები ცნობილია ფოლკლორში. შ. ონიანის თანახმად, ისინი ფოლკლორულია და თუმიანს არ უნდა ეკუთვნოდეს (მკვლევარს ექვევება, რომ ვანის ქვაბებიდან გავრცელებულიყო ისინი ხალხში): აღდგომის დღეს თუმიანს ასეთი წარწერა გაუკეთებია (ტექსტის ზოგი ადგილი ხალხური ლექსის მიხედვით შ. ონიანის მიერ არის აღდგენილი): „ქ. წვრილად ნახვეწო ისარო, ქალაქს ნა[ღებო ინითა], / ყირმიზი რკალის პერანგი გაცვია ოქროს ღილითა; / ნეტავი [შენთან მამყოფა], შენთან გამაძლო ძილითა, / მაგ შავარდენსა თვალ-წარბსა მაკოცნა ბაგე-კბილითა“ (ონიანი 1959: 39); სხვა ლექსი: „ზეცას გაველ, ზეცა ვნახე და მარსკვლავთა მოვეძრახე, / ძირს ჩამოველ შამბის პირსა ოღვა წვრილად გამოვსახე; / შენ ჯარშია ვერა მიცან, მე სიკვდილი თვალით ვნახე, / შენ რა მოხველ, ღმრთისა მადლმა, მე ლახვარზე გული ვახე“ (ონიანი 1959: 39); ყურადღებას იქცევს მკვლევარის სიტყვები, რომ ზემოთ მოხსენებული წარწერა („ქ. წვრილად ნახვეწო ისარო...“) „თუმიანს აღდგომა დღეს შეუსრულებია“; მისი აღნიშვნით, საინტერესო ფაქტია, რომ „აღდგომა დღეს მონაზონი ქალი ღვთისმსახურების ნაცვლად გართულია სატრფიალო ლექსების წერით“, მკვლევარი დასძენს: „როგორც იტყვიან კომენტარები ზედმეტია...“ (ონიანი 1959: 39).

თუმიანს ასეთი ლექსიც მიუწერია კედელზე (ამ ლექსის სხვა ვარიანტი, შ. ონიანის აღნიშვნით, XV საუკუნის „კარაბადინზე“, როგორც ეს ქრისტიანე შარაშენიძეს აქვს შენიშნული, XVI საუკუნეში შესრულებულ მინაწერშიაც გვხვდება; არსებობს სხვა, – ხალხში გავრცელებული ვარიანტიც): „აწ, მზეო, შენსა გაყრილსა დამვიწყდა სოფლის ლხინი მე, / ვით მმართვეს, ეგრე გასრულვარ, სისხლის ცრემლითა ვტირი მე, / ნეტარ ღირს ვარმცა, მენახოს შენი ლამაზი პირი მე, / ნუ დამივიწყებ, ღონეო, შენის თვალისა ჭირიმე“ (ონიანი 1959: 40).

გვინდა, ორიოდე სიტყვით იმ საკითხს შევეხოთ, რომ, როგორც ვნახეთ, შ. ონიანი „დეკამერონსა“ და ვანის ქვაბთა მონასტრის მონაზვნებს შორის პარალელს ავლებს, ერთმანეთს ადარებს ბო-

კაჩოსეულ პერსონაჟებსა და ქართველ მონაზვნებს. როგორც ითქვა, მკვლევარი იმ გარემოებაზე ამახვილებს ყურადღებას, რომ ინტიმური განცდები ორსავე შემთხვევაში თამამად არის გამომჟღავნებული და იგი განმასხვავებელ ნიშნებსაც კარგად ამჩნევს, – პანდემიის გამო განცალკევებულსა და სახალისო ამბავთა მთხრობელ ბოკაჩოსეულ პერსონაჟებსა და ვანის ქვაბებში გამოკეტილ მონაზვნებს შორის მართლაც არის გარკვეული მსგავსება და ერთ-ერთი მთავარი განმასხვავებელი ნიშანი კი ისაა, რომ ქართველ მონაზონ ქალებთან ერთად მამაკაცი არ იმყოფება; აქვე დავამატებდით, რომ სხვაობა სხვა მხრივაც შეინიშნება: – ვანის ქვაბთა მონასტრის ქალთა ლექსები ღვთისმშობელსაც ეძღვნება და – მის ძესაც, ეს მონაზვნები ცოდვათა შენდობას შესთხოვენ უფალს, „დეკამერონისეული“ პერსონაჟები თუ ძალზე თამამ ინტიმურ ფანტაზიებსა და მხოლოდ სხეულებრივი განცხრომის სულიერებაში დანთქმით ცდილობენ ეპიდემიისაგან აღძრული შიშის დავიწყებას, ვანის ქვაბებში მცხოვრები ქალები იმ მიჯნურებს იხსენებენ, რომლებთანაც ოჯახების შექმნაზე ოცნებობდნენ და თავიანთ სუფთა სიყვარულს მისტირიან, აშკარად ჩანს, რომ ვანის მონაზვნებს ქაჯეთის ციხეში გამოკეტილ ნესტან-დარეჯანს აგონებს თავიანთი ყოფა, ისინი „ვეფხისტყაოსნისეული“ სტროფებსაც წერენ, ნესტან-დარეჯანის სიტყვებითაც ახასიათებენ საკუთარ მდგომარეობას („ციხეს ვზი ეგ ზომ მაღალსა...“) და მიუხედავად იმისა, რომ საკმაოდ თამამად გამოხატავენ ეროტიკულ განცდებს, ვერ ვიტყვით, რომ სხეულებრივი განცხრომის მორევისაკენ დაშვებით ცდილობენ თავდავიწყებას და მძიმე ფიქრთაგან გათავისუფლებას (მონაზვნებისგან, ბუნებრივია, სხვაგვარი საქციელი არც იყო მოსალოდნელი); აქ ყურადღებას გავამახვილებთ იმ ფაქტზე, რომ ეს მონაზვნები იძულებით ჩაკეტილებს გვანან, ცხადია, შიო მღვიმელსა და დავით გარეჯელს ვერ შევადარებთ მათ, მაგრამ ვხედავთ იმასაც, რომ მათთვისაც სულიერებაა უმთავრესი, ფიზიკური გაჭირვების ჟამს ცათა სიმალღეებისა და სუფთა სიყვარულისაკენ მიემართება მათი ყურადღება და სულიერებისაგან მომწყვეტი ფიქრებისაკენ მიდრეკით არ ცდილობენ დამშვიდებას; რენესანსული ეპოქის დასასრულის მიჯნაზე ცხოვრობენ ისინი და, როგორც ჩვენ ვფიქრობთ, რენესანსული სულიერე-

ბის შთაგონებით წერენ; რენესანსული ცნობიერება სულისა და სხეულის ერთმანეთთან ჰარმონიაში მოყვანას გულისხმობს; რენესანსული ცნობიერების მქონე ადამიანი, ჩვენი თვალთახედვით, სულიერად ძალიან არის ამაღლებული და **მის წარმოსახვაში** ადამიანური არსება უკვე ისეთ დონეზეა შეცვლილი, რომ დაწყებულია სხეულის „გასულიერების“ პროცესი, ადამიანი შინაგანად ცათა სიმაღლეთაკენაა მიდრეკილი და მის აღქმაში სული და სხეული, თუ შეიძლება ასე ითქვას, აღარ არის ერთმანეთთან დაპირისპირებული, „ბოროტების საფუძვლად“ აღარ აღიქმება სხეული და ქრისტიანი ადამიანისათვის ძნელი გასაგები აღარაა, თუ რად არის ქორწინება ეკლესიის მიერ ერთ-ერთ საიდუმლოდ წარმოდგენილი (სათქმელს ოდნავ გადავუხვევთ და ვიტყვით, რომ „წმიდა გრიგოლ ხანძთელის ცხოვრებაში“ რენესანსული ცნობიერების საწყისები იკვეთება ზოგჯერ, ვთქვათ, – იმ ადგილას, რომელშიც ნათქვამია: „*ჯორცთა გული უთქუამს სულისათჳს და სულსა ჯორცთათჳს და ესე მკდომნი არიან ურთიერთას*“; – ძეგლები 1964: 257...), რენესანსული ადამიანისათვის ცოლ-ქმრული, ფიზიკური სიახლოვე ღვთაებრივ ბედნიერებად განიხილება და, თუ ამ თვალთახედვით შევხედავთ იმ ფაქტს, რომ აღდგომის დღეს სატრფოსთან სიახლოვეზე ოცნებობს ვანის მონასტერში მცხოვრები მონაზონი, მაშინ არაქრისტიანულს ვერაფერს დავინახავთ მასში, – რენესანსული ადამიანისათვის ადვილი გასაგებია, რომ სულიერად ამაღლებული და ერთმანეთისათვის დაბადებული ქალ-ვაჟის მიერ ერთურთის პოვნა და მათი შეერთება წმიდა საიდუმლოს ღვთაებრივად აღსრულება და ადამიანური სრულქმნის ერთ-ერთი საშუალებაა (პავლე მოციქული დაუქორწინებლობას ანიჭებს უპირატესობას, მაგრამ დაქორწინებულობასაც საღვთო საქმედ განიხილავს; იხ. I კორინთელთა: 8-16) და, თუ ქრისტეს აღდგომა მკვდრებით ადამიანის აღდგომისა და განახლების წინასახეა, მიჯნურთა მიერ ერთი-მეორის პოვნა ასევე ღვთაებრივ მოვლენად განიხილება და არ უნდა გაგვიკვირდეს, რომ დიდმარხვის შემდეგ, აღდგომის დღეს, მიჯნურს დაუწეროს ადამიანმა სასიყვარულო სიტყვები; ნესტანისა და ტარიელის შეყრის სურათი თუ აგონდებოდა თუმბანს („*მკერდი მკერდსა შეეწება, გარდაეჭდო ყელი ყელსა*“... „*მათ ერთმანერთსა აკოცეს,*

დგანან ყელ-გარდაჭდობილნი./ კვლა შეეწებნეს ხშირ-ხშირად ვარდნი ბაგეთათ პობილნი“...) მაშინ, როცა ამ სიტყვებს წერდა: – „ნეტავი“... „მაგ შევარდენსა თვალ-წარბსა მაკოცნა ბაგე-კბილითა“...

სიტყვას ძალიან აღარ გავაგრძელებთ, განმეორებით აღვნიშნავთ მხოლოდ, რომ, ჩვენი აზრით, რენესანსული ცნობიერება აქვთ ვანის მონაზონ ქალებს (რენესანსული ცნობიერებისანი არიან ამბავთა მთხრობელი პერსონაჟებიც „დეკამერონიდან“, თუმცა, მათ მიერ მოთხრობილი ამბები სხეულებრივი განცხრომის გზით სულიერად ქვემოთ ეზიდება ადამიანს) და ყურადღებას იმ გარემოებაზე გადავიტანთ, რომ, **მიუხედავად იმისა, ძალიან რომ უჭირთ სენაკში გამოკეტილობასთან შეგუება და იძულებით ჩაკეტილებს გვანან, ისინიც სულიერ სიმაღლეთაკენ ლტოლვაში ხედავენ შვებას; ესეც ერთ-ერთი დამადასტურებელი ფაქტია იმისა, რომ მაღალ კულტურას ადამიანთა დიდი ნაწილისათვის გარკვეულწილად ნუგეშისმცემელი, დამამშვიდებელი ძალა აქვს, სანამ რთულ პირობებს შეეჩვევიან („თანაცხოვრებას“ ისწავლიან), პირველ ხანებში მაინც მისით ცდილობს ბევრი ოდნავი შვების შეგრძნებას, მძიმე ყოფის დასაწყისში მაინც სულიერ შემწეედ ევლინება მათ მაღალი კულტურა, უადვილებს იგი ყოფას.**

ყოველივე ზემოთქმულიდან გამომდინარე, ვფიქრობთ, შეგვიძლია ვუპასუხოთ ზემოთ დასმულ კითხვას და მივიჩნიოთ, რომ პანდემიის გამო ჩაკეტილსა და კლასიკაში ნუგეშის მძებნელ ადამიანებს **უდავოდ აქვთ საერთო, – ორივეს მაღალსულიერება ასაზრდოებს**, მაღალი სულიერებაა ის ძალა, რომელიც ნუგეშს ანიჭებს მათ, – **ანაქორეტებს სამოთხის არსებობის იმედით ავსებს სულიერი ამადლებულობის განცდა, ამ განცდით შექმნილ კულტურას კი დასწებობების საფრთხის გამო სახლებში დარჩენილთა გამხნეება შეუძლია, სულიერი ამადლებულობის განცდაა ის ძალა, რომელიც რელიგიაშიც ამჟღავნებს თავს და მაღალ მუსიკაშიც, – მუსიკის გზით შექმნილი ეს სულიერება იმედითა და ნუგეშით აძლიერებს ადამიანს.**

მუსიკას, რომელსაც „თავისი ენა“ აქვს და ბგერებით „მეტყველებს“, ცხადია, ამადლებული განწყობილების შექმნაც ძალუძს და – „გულგარულისაც; სოციალურ ქსელებსა“ და რეალობაში ხილული ადამიანების მიერ ხშირ შემთხვევაში კლასიკური მუ-

სიკის შესრულების ფაქტმა, როგორც ზემოთაც აღინიშნა, ისეთი შთაბეჭდილება შექმნა, რომ მდარე ხელოვნებამ უმეტესწილად დაკარგა ამ დროს ზემოქმედების უნარი და ნაკლები ფასი ეძლეოდა მას, ვფიქრობთ, „კოვიდის ხანის“ დასაწყისში გამოჩნდა კარგად ის განსაკუთრებული ძალა, რომელიც კლასიკას აქვს, – კრიზისის დასაწყისში უმეტესობამ ინტუიტიურად მიმართა მაღალ სულიერებას და ცხადი გახდა ისიც, რომ აუცილებელია, საყოველთაო ზრუნვის საგანი იყოს იგი და **სახელმწიფო კი მოვალეა იზრუნოს მასზე**, – ეს, მით უმეტეს, **მცირერიცხოვან სახელმწიფოებს, მცირერიცხოვან ხალხებს ეხება**, – იმიტომ, რომ საბაზრო ეკონომიკა, მასკულტურისაგან განსხვავებით, ვერ ინახავს მაღალ კულტურას და დაკნინების საფრთხე ემუქრება მას.

ახლა რაც შეეხება ჩვენი მოხსენების მთავარ სათქმელს:

კოვიდის ხანის დასაწყისში ძირითადად აივნებიდან შესრულებულ მუსიკას **საერთო ნიშნები** ჰქონდა, რაც **მანერაზე, სტილზე** ისახებოდა: ამ ნაივურ შესრულებაში ხშირად მკაფიოდ იხატებოდა ერთმანეთის **მონატრების გრძნობა, უშუალო, ცოცხალი ურთიერთობებისა და გამხნეების სურვილი**, გამოკვეთილად იყო დამახასიათებელი ყველა ეს განცდა... რამდენადაც ინდივიდუალიზმის ნიშნებიც არ დაუკარგავს ამგვარ შესრულებას, ჩვენ არ ვიმსჯელებთ იმის შესახებ, – შეიძლება, თუ არა, რომ ფოლკლორული მიმდინარეობის აღმოცენებაზე ვისაუბროთ, მაგრამ **ფართოდ გავრცელებისა და საერთო ნიშნების არსებობის ფაქტი** გვაძლევს საფუძველს, ერთგვარი ახალი, სპონტანურად დაბადებული მიმდინარეობის შესახებ ვიმსჯელოთ, – ვფიქრობთ, პანდემიის დასაწყისში ჩვენს თვალწინ წარმოიშვა **ფოლკლორულთან მიახლოებული**, მაგრამ **ინდივიდუალიზმის ნიშნებით აღბეჭდილი ერთგვარი ახალი მიმდინარეობა**, დროის ძალზე მცირე მონაკვეთში **ერთგვარი ტრადიციის სახეც მიიღო** და ცოტა ხანს იარსება მან იმიტომ, რომ **ასეთი მიმდინარეობის სიცოცხლისუნარიანობას ყოფითი მიზეზი განაპირობებს და არა – თავად ხელოვნების რავგარობა** (თუ თავად ახალმა მუსიკალურმა მხარემ არ მიიზიდა მსმენელი, ჩვეულებრივ გარემოში ვერ იცოცხლებს ასეთი ხელოვნება), დროის მცირე პერიოდს გაუძლო, მაგრამ, ჩვენი აზრით, გამოვლინდა ერთგვარი მიმდინარეობის აღმოცენების ნიშნები და,

როცა პანდემიის ხანის ისტორია დაიწერება, არაა შეუძლებელი, ოდესმე მძიმე გარემოში აღმოცენებულმა „აივნურმა კულტურამაც“ დაიკავოს ამ ისტორიაში თავისი მცირე, მაგრამ საკმაოდ საინტერესო ადგილი.

ამრიგად, ვფიქრობთ, შეიძლება **დაისვას კითხვა**: – არის თუ არა შესაძლებელი, მივიჩნიოთ, რომ პანდემიის დროს წარმოიშვა **ერთგვარი მიმდინარეობა**, – ის, რამაც მხოლოდ დროებით იარსება და რასაც შეიძლება, **პირობითად „კოვიდის ხანის აივნური კულტურა“** ეწოდოს.

დამოწმებანი:

ონიანი 1959: ონიანი, შ. *ვანის ქვაბთა მონასტრის წარწერების პოეზია*. ჟურნ. საბჭოთა ხელოვნება, № 7. თბილისი: 1959.

ონიანი 1960: ონიანი, შ. *ვანის ქვაბთა მონასტრის წარწერების პოეზია*. ჟურნ. საბჭოთა ხელოვნება № 8. თბილისი: 1960.

მეგლები 1964: *ძველი ქართული აგიოგრაფიული ლიტერატურის მეგლები*, I, დასაბუჟდად მოამზადეს ილ. აბულაძემ, ნ. ათანელიშვილმა, ნ. გოგუაძემ, ლ. ქაჯაიამ, ც. ქურციკიძემ, ც. ჭანკიევმა და ც. ჯღამაიამ ილია აბულაძის ხელმძღვანელობითა და რედაქციით; საქართველოს სსრ მეცნიერებათა აკადემია, კ. კეკელიძის სახელობის ხელნაწერთა ინსტიტუტი. თბილისი: 1964.

მეგლები 1971: *ძველი ქართული აგიოგრაფიული ლიტერატურის მეგლები*, III, დასაბუჟდად მოამზადეს ილ. აბულაძემ, ე. გაბიაშვილმა, ნ. გოგუაძემ, მ. დოლაჟიძემ, გ. კვიციანიძემ და ც. ქურციკიძემ ილია აბულაძის ხელმძღვანელობითა და რედაქციით; საქართველოს სსრ მეცნიერებათა აკადემია, კ. კეკელიძის სახელობის ხელნაწერთა ინსტიტუტი. თბილისი: გამომცემლობა „მეცნიერება“, 1971.